

Национален дворец на културата – зала 10, 1 ноември 2003 г.

Научна конференция

КНИГАТА: БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ В МИНАЛОТО?!

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ И НАЦИОНАЛНА ИДЕНТИЧНОСТ

„КИРИЛИЦА ИЛИ ЛАТИНИЦА ВЪВ ВИРТУАЛНОТО И В РЕАЛНОТО ПРОСТРАНСТВО“

Открива и ръководи Иван Гранитски

Иван ГРАНИТСКИ – директор на издателство
„Захарий Стоянов“:

**АЗБУКАТА Е ХРАМ, В КОЙТО СЕ ИЗВЪРШВА
И ИНДИВИДУАЛНО МОЛИТВОСЛУЖЕНИЕ**

*Уважаеми дами и господа,
Драги приятели,*

Може би си спомняте, че преди две години в медиите избухна скандал, когато предишният президент на България произнесе слово на 24 май пред Народната библиотека “Св. св. Кирил и Методий” и каза, че вероятно трябва да започне широк обществен дебат за замяната на кирилицата с латиница. Това предизвика справедливи според мен възмущения в медиите, защото изказването на бившия президент отразява силна за съжаление тенденция в т. нар. политически елит, породена от общите глобализационни процеси, в които България, иска или не иска, е въвлечена. Очевидно е, че част от силните на деня, включително и хора от министерства, но предимно депутати, смятат, че за да влезе България в Европейския съюз, за да се интегрира в общоевропейското семейство, трябва да се откаже от своята национална идентичност. На пръв поглед това звучи кошунствено, но понеже в последните години нищо вече не е странно в България и

нищо не може да ни изненада като общество и ние привикнахме към какво ли не, дори тези твърдения, изречени от устата на бивш президент или на високопоставени държавни служители и администратори, се отминават ако ли не с безразличие, най-много с погнуса и презрение от българските писатели и интелектуалци – хората на духа. Ние виждаме, че тази тема не може да бъде изчерпана не само с една дискусия, но и с разговор по медиите, защото е очевидно, че тя е много по-дълбока. И следователно силата на нашата дискусия е да видим, да очертаем, условно казано, тези две страни. Едната страна, доминирана от политици или от хора сред политическия елит, твърди, че ние ще се интегрираме в Европа, ако се откажем от това, което ни легитимира като национална идентичност. А във всичко това се включва огромно наследство и творчество, съхранено от Академията на науките в 52 тома народни умотворения.

И понеже днес е 1 ноември, ние не можем да не поставим тази тема и в контекста на Деня на народните будители. Ако продължим тази злощастна логика на защитниците на тезата, че постепенно трябва да се откажем от нашата национална идентичност, да сменим кирилицата с латиница, тогава трябва да признаем, че се обезсмисля напълно подвигът на нашите народни будители, на нашите националреволюционери. За какво тогава са работили Левски, Раковски, Любен Каравелов,

Петко Р. Славейков, плеядата борци за църковна независимост – учители, свещенослужители, поборници, книжари като Матей Преображенски? Ние не бива да допуснем подмяната на ценностите, която очевидно е така желана от някои наши политици.

Израстват вече нови поколения, които са потопени в компютрите, в електронната ера и които все по-малко и по-малко четат или изоставят книгата. Това очевидно е стратегия на част от т. нар. политически елит. Ние като български писатели, издатели и библиотечни работници не можем да се съгласим с подобна тенденция, защото зад тази подмяна следва другата: отказ от национален морал, от традиции, от обичаи, от обреди, от поверия, ако щете. А всичко това изгражда ценностната система на българите – такива, каквито сме днес, поне от Възраждането до наши дни.

Ето – тази глобална подмяна на ценностите стои в дъното на уж терминологичния или формалния спор кирилица – латиница. Да не говорим, че просто е невъзможно да си представим замяната на азбуката в държава като нашата, която е православна или поне православната религия доминира и във всички случаи е определяща за нашия народ. Тя е свързана с нашата история. Всички големи наши писатели са творили на кирилица.

Азбуката е своеобразен храм, в който се извършва и индивидуално молитвослужение, и се координира и се разполага националната ценностна система. Как бихме могли да си представим например Иван Вазов или пък Антон Дончев, или Любомир Левчев преведени на латиница? Ще стане същото, което става с български поети, които в последните 50 години ги превеждат на македонски. Разбира се, грешката тръгна от политиците, които преди 10–15 години признаха, че има такъв език. Нито един сериозен български учен и изследовател не допусна тази грешка. Оттук нататък тепърва ще сърбаме попарата, надробена от политиците. Но виждаме какви абсурдни ситуации има. Известно е, че македонски език няма. След създаването на Югославия в продължение на 50 години се хвърлиха колосални средства да се измисли такъв език. Част от лексикалния състав са сърбизми, другите думи са взети откъде ли не. И си представете как звучи Вапцаров, преведен на македонски! Това е един от крещящите примери какво би могло да стане, ако ние като хора на духа не протестираме и не вдигаме, в благородния смисъл на думата, шум. Ще се получи така, че ибрикчии или хора с манталитета на хаджи Иванчо хаджи Пенчович, които временно стават президенти или министър-председатели,

ще наложат латиницата и ще ни подменят азбуката. И тогава ние ще трябва да превеждаме цялото наше творчество от средните векове, от старобългарската литература до новата българска литература и да я транскрибираме на латиница. Въпросът, пак ще повторя, не е до азбуката, а до духа. Защото тогава трябва да подменим много неща от духовната и от ценностната ни система.

Нашата задача е да говорим, да обясняваме, да озонираме общественото пространство, за да не се стига до тези крайни ситуации, които могат на някои сега да изглеждат съвсем хипотетични, но никак не са хипотетични от гледна точка на общите усилия да ни се обясни, че в Европа няма да ни приемат такива, каквито сме, например с гайдите. Повечето от вас вчера при откриването на Дните на народните будители чуха божественото изпълнение на гайдарския детски оркестър от Нови пазар. Но очевидно на някои не им харесва, че националните инструменти са гъдулката, тъпанът, гайдата. По същия начин не им харесва Вазов, защото вече бил архаичен. Помните скандала със стихотворението “Аз съм българче”. Сега не им харесва и Антон Дончев. Според тях романи като “Под игото” или “Време разделно” всявали етнически напрежения. Виждате, че става дума за система. Както казва Полоний – лудост, лудост, но има система. В нашия случай има система в отродителните, антибългарските, нихилизиращи тенденции в действията на редица политици. Аз не искам да кажа, че трябва да обобщаваме – имаме и депутати, и политици, които са патриоти и поставят отечествените интереси над партийните и личните интереси. Аз много се радвам, че в залата е г-н Стоян Райчевски – едно от редките изключения на почтени бивши депутати. Самият той е историк и автор на много ценни изследвания и книги.

Виждате, че този конфликт не е политически доминиран. Нихилистите са във всички политически партии днес в България – и в левите, и в десните. И патриотите са във всички партии. Следователно нямаме политическо разделение. Имаме разделение на духа – разделение, което показва, че от времената на борбата срещу фанариотите досега за съжаление нищо не се е променило. Фанариотите, които са гонили българските учители и свещенослужители преди 150 години, днес имат наследници в управлението – същите фанариоти, същият фанариотски план. Част от него беше и връщането на “История славянобългарска”, което беше колосален не гаф, ами престъпление срещу националното самочувствие на българите. При това никой от гръцка страна не е искал това връщане – нито от Външното министерство на Гърция, нито от

Църквата. Единствените призиви да се върне този препис или оригинал, защото не се знае дали е препис или оригинал, бяха от страна само на няколко гръцки монаси от Атон. Но от най-високо равнище “Историята...” бе върнатата и това беше едно от поредните унижения на нашето национално достойнство и дух.

Аз си позволих да очертая пред вас съзнателно провакативно тези две противостоящи тенденции, за да видим в оголен вид за какво става дума. Защото зад спора за кирилица или латиница във виртуалното и в реалното пространство стоят много по-дълбоки и много по-страшни неща. На мен ми се струва, че ние като български писатели, издатели, библиотечни работници и въобще като българи не би трябвало да бъдем безразлични към тази драматична тема. И прави чест на организаторите, че я поставят. Ако сте забелязали, когато бяха атаките срещу “Време разделно” на Антон Дончев, единствено вестник “Труд” реагира на тия “мокри поръчки”. Повечето издания и медии не проявиха никакъв интерес, което не е добре, защото в условията на безразличие и на апатия се извършва именно подмяната, за която ние говорим.

В началото на нашата дискусия ми позволете да дам думата на доц. д-р Петър Парижков.

Доц. д-р Петър ПАРИЖКОВ – преподавател в Колежа по библиотекознание и информационни технологии:

СПОРЪТ Е СТАРОДАВЕН...

Всъщност спорът за кирилицата и латиницата започва още през 1930 г. на страниците на великолепното списание “Българска книга”, редактирано от младия тогава Тодор Боров, по-късно – мастит професор. Провежда се анкета с издатели, печатари, писатели, учени, художници и т. н. Аз извадих тези няколко страници и съвсем накратко искам да представя на вашето внимание становищата на запитаните като отправна точка за по-нататъшните наши разсъждения. Редакцията на сп. “Българска книга” се обръща с молба към няколко видни личности да споделят своето мнение относно кирилицата или латиницата и какъв да бъде българският шрифт.

Ето каква е позицията на Александър Македонски – директор на Държавната печатница тогава: “Затуй по писмото, ръкописно или печатно, може да се чете характерът на времето.” Аз цитирам, а коментара няма да го направя сега. Общо взето, от неговото писмено становище става ясно, че латиницата има много по-опростена и про-

чистена форма и че е по-красива, по-четлива, по-икономична и т. н. С други думи, той – директорът на Държавната печатница, подкрепя замяната на кирилицата с латиница.

Художникът Александър Божинов е на противното мнение и казва, че “изворът за нашата бъдеща печатарска и художествена буква е нашият пергаментов ръкопис – църковен и светски”.

Иван Кадела от Придворната печатница твърди, че “с въвеждането на латиницата ще се изгуби една отличителна характеристика на славянската култура, запазена от векове насам”.

Художникът график проф. Васил Захариев: “Нашата буква е била и ще бъде символ на българщината.”

Т. Д. Плочев – председател на Съюза на българските печатари: “Русия може да въведе латиницата вместо кирилицата... Ще трябва ли и ние да изменим нашата азбука и да я заменим с латиницата? Не намирам основание да направим тази смяна.”

Стилиян Кутинчев – бивш директор на Държавната печатница и автор на стойностната книга “Печатарството в България до Освобождението”, прави паралели с въвеждането на латиницата в Турция и нейните предимства. “Един опит... – казва той – за изоставяне на българската азбука е достатъчен, за да турим кръст завинаги на нашите исторически и национални идеали.”

Сирак Скитник: “У нас не само национални, но културни и чисто литературни интереси налагат запазването на кирилицата...”

Ученият, проф. д-р Стефан Младенов: “Ето защо на въпросите за уместност, възможност, желателност и навременност на една кирилско-латинска азбукова смяна у нас днес всеки образован българин трябва да отговори с четири решителни “не”!” Той е категорично против.

Стоян Омарчевски обаче като бивш министър на просвещението и народен представител смята, че “по силата на една жестока необходимост България ще бъде принудена да въведе латиницата”.

И накрая становището на Елин Пелин: “Писмеността на един народ с нейните знаци и правила е една традиция, станала свята, обърнала се в морален закон.”

Иван ГРАНИТСКИ: Благодаря на доц. д-р Петър Парижков за приносния преглед в историята. Виждате за пореден път мненията на Сирак Скитник и Елин Пелин, които ще пребъдат още 1000 години, имението на бившия министър Стоян Омарчевски – колко е било конюнктурно. Същата работа и сега се повтаря. Така че nihilistите преди

се наричаха “нихилисти”, после “интернационалисти”, сега са “глобалисти”. Но същността е една и съща.

Акад. Антон ДОНЧЕВ – писател:

**ДА ЗАПАЗИМ СВОЯТА УНИКАЛНОСТ
И НЕПОВТОРИМОСТ В ОБЕДИНЕНА ЕВРОПА**

Аз мисля, че по-широкият кръг проблеми, които обхваща нашата тема, по най-точния възможен начин е изразен в първото изречение на новата европейска конституция: различни, но единни. Трудно можем да си представим в резултат на какво умуване конвентът, събрал поне част от най-добрите умове на Европа, е стигнал до становището, че трябва да почне с думата “различни” и след това да стигне до думата “единни”. Ако преведем “различни” със “самоличност” и с тази чужда дума “идентичност”, а “единни” превърнем в “глобализация”, значи, че ще се глобализират и съединят народи и държави, които запазват с всички средства своята уникалност и неповторимост. Държа да запомним тези две думи, защото в тях се съдържа присъдата на това, което правим. Неповторимост. Световната култура съвършено очевидно е синтез. Но синтез на елементи, които запазват сами за себе си своята самоличност. Това е хор, но хор, в който всеки народ, всяка етническа група, всяка културна група запазва своя глас. Както в оркестъра всеки инструмент запазва своята идентичност и неповторимост, както има цигулки, както има тъпан, нека да има държави, които искат да бият тъпана (даваме им го); нека ние участваме с нашия кавал, но без нашия кавал хорът на световната култура няма да е същият.

Тоест, първо, при нас трагедията е следната. Този кавал е направен от дърво, което е расло на наша почва няколко хиляди години. Ние носим огромен товар на гърба си – да запазим наследството на няколко цивилизации и да прибавим към тях резултатите на нашата цивилизация. При това водени от чувството, желанието, необходимостта да дадем всичко, което имаме, на другите, за да ги направим по-богати и по-щастливи. Въпросът е, че нашата култура съдържа такива невероятни богатства, понесени от словото, от музиката, от художествените изображения, които, ако успеем да подарим на другите хора, ще ги направим по-богати. Тоест, ние сме длъжни тая светлина, той светилник не да го държим под коритото, както се казва в народната песен, а да го сложим поне на масата. Извинявайте, 52 тома са народните умотворения, които аз

познавам, но няма народ в Европа, който ги има. Няма народ в Европа, който може да нареди музей на носиите, какъвто може да нареди българският народ. Но ако вие започнете да гледате шевиците на тия носии; ако имаме време да ви кажа по какъв начин се движи змията като знак на водата, на земята; ако можем с вас да поговорим по въпроса за разликата между ограденото от човека пространство и вечното пространство, което го има също в скандинавската митология; ако ние го проследим и покажем на другите хора, ще им се откачи челюстта. Защото славяните имат митология, която многократно надминава гръцката; надминава я не само като красота на израза, надминава я по дълбочина, защото е много по-модерна, защото е екологична, както се казва сега; защото славянската митология е свързана с всяка трева, с всяко животно. Това са невероятни неща! Кой познава славянската митология? Кой познава сравнението на славянската митология с гръцката, със скандинавската, с индуската? Има съчинения, но доколко тези съчинения са стигнали до обикновения човек? Ние сме длъжни да запазим това богатство поне докато не сме тръгнали да го подаряваме на други хора. Ние сме временни пазители на нещо, което принадлежи на цялото човечество. То си е българско, но то е и европейско и общочовешко.

Глобализация – това значи съединяване на общества и народи, които се намират на различни равнища на материално и културно развитие. Това е все едно да съединяваш с канали езера, едното от които е на 2000 м, а другото – на морското равнище. В момента, в който го отвориш, горната вода ще се излее върху долната. Ако е по-голямо езерото, ще удави долното; ако е малко, ще изчезне. Следователно – съединение може да има само чрез много точна система на шлюзове. За да се прескочат планините на Средна Америка, Панамският канал се качва, качва, после започва да слиза. Ами Дунав на 20 места? Ето за тия шлюзове става дума. Да се мисли откъде ще мине съомгата, откъде ще мине пъстървата. Това са неща, за които ние сме длъжни да мислим. И тогава изведнъж се разбира, че всъщност нашето културно развитие в огромна степен зависи от намесата на държавата. Моля ви, обърнете внимание – на държавата, не на обществото – в нашия живот поне в момента. Неотдавна финансовият министър Милен Велчев написа писмо до премиера, в което каза, че няма пари. Той даде примерно развитие на България в продължение на 6-7 години и там се видя нещо страшно. Докато се повишава брутният продукт, т. е. богатството на България, парите, които се отделят за

култура, съединени с парите за отдих, за курорти и т. н., остават почти едни и същи. Тоест запланувана е бавна смърт на българската култура през следващите 5-6 години. И това ти го казва човекът, който държи парите. За това става въпрос. И аз не знам кой би трябвало да каже на господин финансовия министър, на премиера на България, на всички останали, че това е нещо, ако не безумно (защото лудите по цял свят ги почитат и никой не смее да ги бие, защото те са си луди), тогава е престъпно. Да вземем държави, които отговарят на България долу-горе по население и по проблеми, да кажем Швеция и Финландия. Швеция има годишен бюджет на културата си 43 млрд. крони, равни на 4,5 млрд. долара. Тя има население колкото България. Финландия издава годишно 18,3 книги на глава от населението; за сравнение САЩ издават 1,2, тоест тя издава 15 пъти повече. Финландия надмина Швеция по приходи на глава от населението. Всички говорим за Швеция, а тя 200 години не е водила война. Финландия загуби Втората световна война и преди 50-60 години беше държава в развалини. Днес Финландия надмина Швеция. Попаднах във Финландия тази година, срещнах се с министри, разговаряхме. Казвам им: “Господа, какво е това чудо?!” Те ми казват: “Г-н Дончев, знаете ли къде е нашето чудо? Нашето чудо е в това, че ние имаме 16 000 публични и 18 000 подвижни библиотеки.” Финландският посланик Пеисто сподели с мен: “Антоне, всяка сряда пред моята къща в центъра на Хелзинки спира подвижна библиотека. Стои на спирката два часа, мога да взема книга, касета, аудиокасета. На другата седмица цъфва, аз ги връщам, вземам нови. Това е.” Швеция издава 4000 нови заглавия на годината, от които 400 плаща държавата. 400 книги субсидира техният център на книгата – от написването до края. Какво означава това? Това означава, че в момента, в който излезе една шведска или финландска книга, при положение, че я купят 3–4 хил. библиотеки, авторът получава моментално пълен голям хонорар.

Но друго важно нещо. Върху това трябва да се помисли в България: авторските права върху прочетените книги в библиотеките. Четат например Любомир Левчев. Върху стикера на книгата е отбелязано колко души са я прочели и за всеки прочит се плаща. Накрая: “Г-н Левчев, елате да си получите авторските права.” Защото това е реалното четене, това са реалните пари. Сто милиона долара се дават по този начин на шведските писатели, когато хората ги вземат от библиотеките и ги четат. Ако не го четат в библиотеката, авторът не получава пари. На мен ми се къса сърцето, като виждам в какви тиражи е

издавано в България през 1935 – 1936 г. 2000 екз. е тиражът на поезията в 1936 г. 4000 е тиражът на изданието на български автор през 1936 г. Оня ден си купих книга, и то преводна поезия, 2000 обикновени бройки. Всъщност тя е издадена по прекрасен начин, на прекрасна хартия, набрана чудесно, и в 100 луксозни екземпляра. Автори не особено известни, – но 4000 бройки! Ето го издателя (*соци Иван Гранитски*). 1000 бройки е за български автор тиражът, голям, хубав тираж. Какво правят 1000 бройки?! А книжарниците, тия храмове на изкуството! Утре избират кмет – къде са помещенията на софийските книжарници?! Кой ги продаде и кой прибра парите? Как е възможно да се кръстиш, а да правиш от храмовете дискотеки?! Кой направи стриптийзърски клуб от читалище “Раковски”?! Къде, в коя държава стават тия работи?!... Ами в София в момента няма една модерна книжарница! Ами какво стана с Гърция – 1,5 млн. долара за една година за разширение на мрежата от книжарници в Северна Гърция! Център на книгата в Атина! Център за разпространение на гръцката литература в Атина! Аз съм ходил на международни изложби, три за тази година. Гръцки писател – с албум, отпред негова снимка, вътре изказвания, рецензии, всичко. Ние седим двама-трима души български автори и ни е срам да си кажем имената. Полша – 50 екземпляра книги на немски. Специална библиотека за превод на немски език на полските книги – наредени една до друга като войници. Извинявайте, при това положение ми се струва, че с хората, които държат парите, разговаряме много цивилизовано, но вероятно трябва да променим тона. Защото нещата, които стават, са абсурдни. А този спор за смяната на кирилицата с латиница, как да ви кажа, може би има някаква основа да се съберем и да си говорим, но в реалния живот това трябва да бъде отхвърлено. Срамота е да говорим. Има неща, които по-хубаво е човек да не ги пипа – да не ги пипа особено на ден като днешния, ден на мъртвите, те да не ни чуват. Защото нашата азбука, нашият език ни дават големи възможности. Да оставим настрана какво е закодирано вътре в тях като святост, като свръх-сетивност, това отпечатване в психиката на човека.

Вижте какво ще ви кажа: всичко това е мъртво. В момента, в който окото ми падне отгоре, аз го събуждам, аз му давам живот. Това е невероятна връзка. Да не говорим за връзката между читател и писател, които са съавтори, и всеки читател чете своята книга. Но това, че аз виждам тези букви, че съм учил тези букви, че тези букви са ги учили в училищата от 5–6-годишна възраст, че са ги срещали цял живот – това е духовна връзка, която е све-

щена. Това е все едно да убиеш най-светлите неща у себе си. В името на какво? Нека да ми кажат в името на какво. За по-добра комуникация?! Това са пълни глупости! Първо, това се прави ние да се четем, а не те да ни четат, защото те, за да ни прочетат на своята азбука, трябва да знаят езика ни. Каква полза дали ще прочетат думите “земя”, “въздух” или “небе”, като няма да разберат какво значат? То няма логика! А ние какво ще спечелим от тая работа?! Така че предлагам да приказваме повече за голямото – за глобализацията и националната идентичност, отколкото да спорим за кирилицата или латиницата.

Иван ГРАНИТСКИ: Антон Дончев спомена за някоя от тиражите през 30-те години на миналия век, но например “Български балади” от Теодор Траянов са издадени в 6000 тираж в 1941 г., от които 200 екз. на японска хартия. Всички големи поети между двете световни войни са издавани между 4000–8000, а някои и в 10 000 тираж. За прозата – още повече. Тогава България е между 6–7 млн. жители. Сега от 1990 до 2003 г. България намалю с един милион, но все още е 8 млн., а тиражите на поезията са от 300 до 1000. 2000 вече е много висок тираж, а 3000 тираж имат много малко автори в България днес. Една от главните причини – тя е като продължение на темите, които днес се обсъждаха в отделна секция – е съсипването на библиотеките. През 30-те години в България са функционирали 4–5 хил. библиотеки. Сега, както се знае, са под 2000. Естественият купувач на сериозната литература, особено на българската, е българската библиотека. Така че там трябва да се насочат усилията на държавата, ако има сериозни държавници. Ако библиотеките имат средства да закупуват книги, тиражите на българските автори ще бъдат два-три пъти по-големи. Неслучайно тиражите на белетристите преди промяната бяха 30, 40, 50 хиляди, включително и на съвременни автори. А имаме случаи, както е с Антон Дончев, първият том на “Сказание за хан Аспарух, княз Слав и жреца Терес” излиза в тираж 255 000 екз. Това е 1968 г. А пък четвъртият том на този негов прочут роман, който излезе през 1993 г., беше в 2000-ен тираж. Значи 120 пъти намаление на тиража. Но това пак опира до общия тонус на държавата, до общото желание дали трябва да се спасят библиотеките и до самите библиотеки.

Сега с удоволствие ще дам думата на поета Любомир Левчев, който освен повелител на отвъдните сънища е и “гладиатор с меч от здрач”, един от най-големите специалисти в библиотечното дело, защото негов учител е бил самият Тодор Боров.

Любомир ЛЕВЧЕВ – писател:

ИЗБОРЪТ МЕЖДУ КИРИЛИЦА И ЛАТИНИЦА

Е НАПРАВЕН ОЩЕ ПО ВРЕМЕТО НА СВ. ЦАР БОРИС I

Поздравявам ви, дами и господа, с Деня на народните будители. Аз никога не съм имал ни най-малко чувство да съм будител, дори не мога да ви обещаая, че съм пробуден. Но вярвам, че такъв празник трябва да има и че такива българи са съществували и продължават да съществуват.

Будител – това е български патетичен възторжен израз за културен националист в най-хубавия смисъл на думата. Какво е будител? Той не е някой, който буди хората за лов или риболов; той буди националното съзнание. Той трябва да казва на българите, че са българи. Той е патриот.

Аз съм съгласен с това, което каза Антон, че разговорът за латиницата и за кирилицата като че ли изглежда тема за риторична дискусия. Обаче не е съвсем така. Когато проф. Ото Кронцайнер от Залцбург изказа по един нахален начин тази мисъл, той получи голям отпор, което е хубаво. Той всъщност свърши добра работа. И ние трябва да му благодарим за това. По-опасно е обаче, че има доста българи, повече, отколкото предполагаме, които допускат, че такава промяна е неизбежна. Дори и да не са фенове на тази идея, те смятат, че това е неизбежно. И имат доста големи основания. Да не бъдем толкова самонадеяни патриоти. Да почнем от най-простите неща. Като се разходим по улиците, виждаме, че латиницата превзема витрините, превзема очите на децата. Някога Захарий Стоянов казваше, че научил френски от витрините в Русчук. И тогава очевидно е имало реклами на латиница. Ами днес децата ни не знам от какво ще научат български. Латинските текстове много агресивно навлизат във всекидневието. Да не говорим за образованието. Образованието най-широко отваря вратата за латиницата. Да не говорим за компютъра, за Интернет и за цялата тази технология, която твърди, че латиницата е азбуката на компютърната епоха и там нашите национални чувства имат много малко значение.

Трябва да си дадем сметка и за друго. Учените съобщават, че всяко десетилетие изчезват по няколко национални езика. А дори е изчислено кога ще изчезне българският език. Така че много-много да не се осланяме на това какво сме чели като деца и как никога няма да дадем детския си спомен. Никой няма да ни пита за нашите детски спомени. Защо обаче пък ние трябва да се запънем така на кирилицата? Кои са истинските, несантименталните ни аргументи, ако имаме такива, да бъдем толкова консервативно настроени към прогреса? Този въпрос за кири-

лицата и латиницата се е решавал още по времето на св. цар Борис I и св. св. Кирил и Методий. Още тогава се е решавал този въпрос. Ние трябва да се запитаме какви са били съображенията на тогавашните българи, за да приемат кирилицата и да отхвърлят латиницата. Защото тогава те 100–200 години са пишели на латиница или на гръцки шрифт. И са видели, че може да се пише; можеш да говориш български и да го записваш с гръцки или латински букви. Защо изведнъж са решили да въвеждат такова скъпо нещо – нова азбука, книги и т. н.? При тях е липсвал нашият аргумент “език свещен на моите деди”. Няма такова нещо, той не е бил “език свещен на моите деди”, нито е бил българска традиционна азбука.

Ще се опитам само с един пример да кажа какво мисля по този въпрос. Освен че някои пророци ни отнемат бъдещето, много по-сериозна дейност се води да ни бъде отнето миналото. Твърде много научни трудове се опитват да проповядват, че днешните българи едва ли имат нещо общо с някогашните българи. Да, Самуил се е пишел цар на българите и на гърците, обаче това са били други българи; те са били всъщност македонци. От българите на Крум Страшний и на Симеон няма и помен, както няма нищо общо между тях и днешните българи. Това се доказва всекидневно от учени и от школи, много по-сериозни от тази на Кронщайнер. Между другото, по ирония на съдбата той е от Залцбург – точно залцбургският епископ е водел най-страшната борба срещу Кирил и Методий. Днес пак оттам идва глас против Кирил и Методий.

Ако допуснем, че по една или друга причина ние се откажем от славянската наша българска азбука, автоматически ще се откажем от своето минало. Не с декларация; никога открито няма да кажем, че е така, но практически ще подарим своето минало на други истории, на други народи, на други времена и иди тогава доказвай, че българите са били едни и същи по времето на Борис I и по времето на Симеон Сакскобургготски.

С това ще спра. Искам само да кажа, че приятно ми е да чуя тази дискусия, да чуя гласове на хора, по-умни от мен, и да кажа, че аз, гледайки с ирония на спора за латиницата и кирилицата, същевременно имам голяма болка. Надеждата ми е в това, че в европейската общност ние няма да сме първата страна с особена азбука. Да сте чули да се поставя въпросът гърците да приемат латиницата? Аз не съм чул такова нещо. Ние май ще бъдем втората страна, която ще разруши идилията на латиницата в европейската общност. Но след нас или заедно с нас има други народи – сърби, македонци, след това ще дойдат

украинци и руснаци. Ние нямаме право да извършим това предателство; просто е абсурдно да го направим! И това няма да стане! Повярвайте ми, това няма да стане! Евреите няма да приемат латиницата. Тъкмо обратното – ще продължават да вадят най-старата си азбука и да пишат на нея, на която никой преди 100 години не е писал. Нито грузинците ще се откажат от грузинската азбука. Нито един народ, който има капка национално достойнство, няма да се откаже от националната си писменост. Разбира се, по-големият въпрос е този, към който Антон справедливо ни връща – за съдбата на книгата. Но това е много голям въпрос и аз няма дори да започвам да говоря по него. Кризата на книгата е световна криза. И си струва доста сериозно да се помисли кое е плод на временна безкултурна епоха, кое е плод на внезапна победа на цифрите над буквите, кое е тенденция, с която ние с емоциите си няма да можем да се справим, а трябва добре да я обмислим. Благодаря на организаторите още веднъж и желая много голям успех на вашата дискусия.

Иван ГРАНИТСКИ: Сега думата има Стоян Райчевски. Преди това искам да ви помоля за извинение, уважаеми дами и господа. Аз трябва да сляза в зала 9, където започва голямо поетично четене. То ще продължи поне до 19,30 часа, тъй като в него участват над 25 български поети, представяйки нова антология на българската поезия. Оттук нататък дискусията поема доц. д-р Петър Парижков.

Стоян РАЙЧЕВСКИ – член на регколегията на сп. „Български дипломатически преглед“:

В ОБЛАСТТА НА КУЛТУРАТА

ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА Е НЕВЪЗМОЖНА

Аз също искам да благодаря на организаторите и да поздравя всички с големия български празник – Деня на народните будители.

Уважаемо председателство, ще се опитам да говоря съвсем кратко. Доста съм развълнуван от това, което се каза в тази зала, въпреки че словата излязоха от тесните рамки на спора за кирилицата и латиницата. Аз също мисля, че по този проблем не бива много да се говори, но все пак е добре да се кажат няколко думи. Преди всичко заявявам своята категорична позиция: никога не съм се съмнявал, че кирилицата, българската азбука ще пребъде и е кошуństwo да се дискутира дали тя има място в новия информационен свят и в новия свят на информационното общество – и бъдещо, и сега създаващо се. Голяма спеку-

лация е, когато се твърди, че за да можем да боравим с новите технологии по-добре и по-лесно, трябва да се нагодим със своята азбука към тези изисквания. Напротив – съвременните технологии дават много големи възможности за бърза трансформация, така че не е технологически проблем един шрифт да бъде трансформиран в друг. Аз прозирам в това по-скоро друга тенденция – тенденцията на глобализма, която неизбежно виси над всички ни. Нека да не абсолютизираме обаче и тази тенденция. Не бива да виждаме в глобализма само негативната страна. Същевременно трябва да си дадем ясна сметка, че глобализирайки се като комуникация, като търговски обмен, в областта на културата светът проявява друга, обратна реакция. Това е естествен процес – когато има натиск върху дадена културна общност, тя се активизира. И аз съм убеден, че не само в Европа, но и на много места в света чувството за национална идентичност започва да се изяснява по-остро и по-ярко, отколкото се изразяваше преди 10–15 години. Това е следствие именно от тази голяма тенденция за глобализация в сферата на икономиката, на комуникациите, на движенията. И това е бъдещето не само на Европа, но и на света – обединяване в икономическата сфера, стриктно спазване и засилване изясняването на национална идентичност.

Доколкото съм имал възможност да разговарям с политици от европейски мащаб, те винаги са изтъквали, че са много чувствителни към съхраняването на своята национална идентичност. Трудно можем да си представим, че французин или германец, испанец и който ще да е – няма да изброявам по-малки народи, които са още по-чувствителни, като шведи, датчани и т. н., влизат в обединена Европа със съзнанието, че ще се откажат от своята национална идентичност. Още по-малко това можем да го приемем за страна като Великобритания, където има и регионални проблеми. Така че зависи от нас доколко ще успеем да отстоим своята национална идентичност, да я защитим. Защото никой няма да защитава нашата национална идентичност. Ако ние тръгнем с онази тенденция, която проявявахме през последните десетина години – да negliжираме своята национална идентичност, за да се откриваме по-широко към света, било от интернационално чувство или от чувство за глобализъм, никой няма да ни е крив. От нас зависи как ще завърши този процес.

Искам да спомена само няколко думи за опасностите, които бяха изтъкнати тук. Вървейки по улиците, ние виждаме да ни заливат текстове на латиница. Това си има своята търговска страна. Естествено търговецът иска да се отвори към големия европейски и световен пазар и

рекламира стоката си на латиница. Но затова пък има и държава, затова има и общество. Народите в света са решили тези проблеми и ако си спомняте, преди няколко години в България бе поставен един въпрос, който среща силен отпор от страна на интелектуалците. Постави го покойният писател Николай Хайтов – за закон за българския език. Реагира се много остро – и в медиите, и в нашето общество, че езикът не е предмет на законодателна дейност. Но народи като французи, поляци и други си имат такива закони. И те действат много ефективно. Аз не вярвам, че в нашата политическа обстановка това е реално. Но ние бихме могли да направим по-малката стъпка и да искаме от нашите политици закон за рекламата, какъвто имат почти всички цивилизовани народи. И в този закон, без да се засяга проблемът за езика, ясно се регламентира шрифтът, по който се рекламира една стока, по който се обявяват фирмите. Има изисквания, не се изключва латинският, но заедно с официалния национален език.

Темата за националната идентичност е много широка. Аз ще се радвам, ако този форум заяви и другите по-конкретни теми, които тук също бяха повдигнати. За “Време разделно” – ще ме извини големият писател Антон Дончев, че се намесвам в тази област – искрено споделям горестта и огорчението, които той изпита поради определени писания. Тенденцията не е случайна. Тенденцията не е и безобидна, защото аз в други сфери, не в областта на литературата, а в областта на чистата етнология и на фолклористиката, попаднах на дискусии, които направо могат да смутят всеки българин. Бях поканен на кръгла маса, където се защитава тезата, че българите мохамедани са от арабски произход. И то я защитаваха млади български учени с написани книги и т. н. Това са тревожни явления, които ние тук няма да можем да решим и не би трябвало сега да ги въвеждаме в тази дискусия, но по тези проблеми също бихме могли да изразим отношение.

Завършвайки с темата за глобализма, искам да споделя своето убеждение, че влизайки в обединена Европа, аз лично не вярвам някой да наложи на българския народ, който повече от 13 века отстоява своята идентичност и е създал първата държава в Европа с името на неговия етнос, да се откаже от своята традиция. Напротив – всеки народ в Европа и самият Европейски съюз ще бъде много по-богат, ако се запази националната идентичност на всички народи. Защото идентичността е проблем на културата, а глобализацията, за която говорим, е политическо обединение, обединение повече на парите и икономиката, на връзките и на пътищата. Не бива да се смесват двете неща – светът ще се отваря, но както става богат на

материални натрупвания, независимо в каква валута, неговото богатство в духовния свят ще се измерва с богатството на културите, които той съхранява и създава.

**Доц. г-р Тодор ТОДОРОВ – преподавател
в Колежа по библиотекознание
и информационни технологии:**

КОМПЮТРИТЕ ПРИЕМАТ КИРИЛИЦАТА

Уважаеми колеги, според мен романизацията е много опасен процес; това е идеология, намираща почва може би във всички страни, които не си служат с латински букви. Ще ви дам далечен пример – Япония. Като развиваща се страна тя бе подложена на романизация. Но Япония запази своята писменост, не се романизира. Ще дам и друг пример. В бившия Съветски съюз се направиха опити за русификация на езиците на всички страни, обединени в СССР. Днес и Таджикистан, и Узбекистан се връщат към своите езици и писменост.

Занимавам се с Интернет, водя кореспонденция, чета лекции. В България има близо един милион души, 15 % от които работят със или имат достъп до Интернет. Почти всички имат електронна поща. 60 000 сървъра има в България – не е малко. А за електронната поща 9 от всеки 10 души използват латиница. Аз се питам защо, не може ли на кирилица? Отговарят ми, че не знаят как става. Защо нашите хора не обяснят, че поща се води много лесно и на кирилица? Но така свикват, така се учат.

**Доц. г-р Лъчезар ГЕОРГИЕВ – преподавател
във Великотърновския университет
„Св. Св. Кирил и Методий“:**

БЪЛГАРСКАТА КНИГА ДА ЗАЕМЕ

ПОДОБАВАЩО МЯСТО В ПРЕСТИЖНИТЕ

ЕВРОПЕЙСКИ БИБЛИОТЕКИ

По въпроса за кирилицата, глаголицата, латиницата искам да напомня, че първият сериозен отпор срещу Кронщайнер дойде именно с книгата “Случаят Ото Кронщайнер – за и против кирилицата, глаголицата...”, която беше издадена преди няколко месеца и се разпространи из цяла България. От името на нашето университетско издателство зад тази книга застана твърдо Академическият съвет на Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”, който отне почетното звание на Ото Кронщайнер и издаде тази книга, за да види цялата общественост на България, че ние поддържаме и занаят

изцяло кирилицата и всякакви инсинуации по този въпрос ще бъдат отхвърлени от нас категорично и безпрекословно. Радвам се, че и аз като главен редактор успях да дам малко повече път и светлина на тази книга. Набързо се изчерпа тогава тиражът на това научно издание от 300 екземпляра. Радвам се, че попадна и в чужбина, и в ръце, в които трябваше да попадне. Дори и в Залцбург. Това по първия въпрос.

По втория въпрос, пак свързан с кирилицата, искам да споделя с вас съвсем накратко няколко примера. Преди време бях на частна специализация в гр. Льовен в Белгия, на трийсетина километра от Брюксел, и влязох в една от много хубавите, добре уредени библиотеки на един от най-големите университети в Европа – Льовенския католически университет, с 25 000 студенти. Там имаше място и за българската книга. Обаче какво се оказа: в сравнение с македонската книга то бледнееше и беше много унижително за мен като българин да вляза и да видя, че присъстват няколко тома от Вазов, Йовков, мисля и Радичков, имаше и някои второстепенни автори и нищо в сравнение с онова поле, което имаше македонската литература като присъствие – огромни стелажи, натъпкани догоре с македонска литература, включително и от типа “Македонскиот език во развоја на словенските езици”. Сигурно се сещате за нашумелите литературни спорове за “македонскиот език”.

Втори пример. През 1990 – 1991 г. пребивавах в Република Босна и Херцеговина, която беше в състава на Югославската федерация, и ми се наложи да издирвам документи и материали за моя белетристична книга. С много голямо неудоволствие четях сръбския, който бях понаучил вече, поне говоримо и донякъде четимо, от вестници, от списания, с помощта на приятели. Четях го обаче на латиница – всички книги в библиотеките бяха на латиница. И ми беше много неприятно като славянин.

В 1994 г., вече в стихията на босненската драма, отново бях там като кореспондент, като главен редактор на университетското издателство. По покана на българи от Бана Лука, вече в сръбската част, занесохме 120 тома книги на кирилица по тяхно искане, дарение за библиотеката. Проф. Предраг Лазаревич – директор на тогавашната Областна библиотека в Бана Лука “Петър Кочич”, ми каза следното: “Внимавайте да не дойде това време и при вас да си сменяте азбуката, щото ние я върнахме с много усилия и с много кръв. Ще обиколиш по фронтовете и ще видиш какво става и как се води войната, дори в тази посока.” Искаше да ми каже човекът, че тези наши книги, които занесохме, са добре дошли там. И ги приеха. Повечето бяха с научен характер.

Използвам тези примери да кажа, че кирилицата ще си остане, ще просперира. Много лесно е да превключиш с един бутон на компютъра на шрифт с кирилица. Какво пречи? Всякакви конфигурации можете да си направите, на какъвто искате език. Например в моя компютър имам над 1000 шрифта, поне 100 арабски шрифта имам в компютъра си. Така че шрифтът въобще не е проблем. Може би проблемът е за българската книга и как тя ще оцелее при новите условия в Европейския съюз. Тези наши представители, които отиват на Запад, е хубаво да влизат в библиотеките на висши училища, където има славянски филологии, както в Льовенския университет, или в други университети и да видят има ли там българска книга. Защо я няма? Защо присъства македонската книга, а българската – не? Коя е причината? Само нашата немарливост може би. Или може би някакъв своеобразен нихилизъм, безотечественост и т. н.

И последният въпрос, който искам да споделя. Аз съм и главен редактор на сп. "Издател". Надявам се скоро то да има по-широка аудитория и да достигне до всички ви с помощта на Колежа по библиотечнознание и информационни технологии. Имаме такава идея.

Приветствам и силно съм впечатлен от тази конференция, тъй като тя е много мощен опит на колежа да излезе с едни гърди напред и да лобира в своя полза и в полза на българската книга.

Петко ТОТЕВ – публицист и литературен критик:

ЗАЛТНИЯТ ВЕК И ХИЛЯДОЛЕТНИЯТ ЦИКЪЛ

И аз на свой ред искам да поздравя организаторите, че са избрали най-подходящия ден и най-подходящото място за този разговор.

Няма да ви отегчавам с дълги изложения. Искам само да споделя едно наблюдение, което се появи тук, при обсъждането на проблема. Виждате, че естествено започна да пулсира проблематиката и се премина от проблема кирилица и латиница, който вече се намира в по-сложна координатна система, през компютризицията, през бъдещето на техническите способности за изразяване на словото, за общуването, за психологическите и социално-психологическите способности за общуване на бъдещите хора и се стигна до глобализацията. Аз искам само за пълнота на терминологията да кажа, че европейското съвременно понятие "глобализация" е невъзможно без своите добавки, които вече широко се употребяват и са в непрекъснато развитие. Това са антиглобализъм и алтерглобализъм. И

тези естествени продължения на глобализацията до известна степен са противопоставени на първоначалното разбиране на глобализацията, а в друг смисъл пък са допълнение и развитие на самата глобализация. Защото уточняват именно това, за което се говори тук – че глобализацията е сложен процес. От една страна, тя изразява единството на съвременната цивилизация като технически комуникации, като перспектива на тези комуникации, а от друга – съдържа цялата сложност и целия драматизъм на борбата за самостоятелността на всички, които участват в тази комуникация. Това има различни названия в различните езици, има различни теории, различни полемики, но така или иначе вече понятието "глобализъм" не е само. То е невъзможно без понятията антиглобализъм и алтерглобализъм. Особено ми харесва алтерглобализъм, защото има различни глобализми и те произтичат от различието на цивилизацията, на културните условия във всички страни и континенти.

Що се отнася до конкретната тема за славянските азбуки и латиницата, за техните взаимоотношения, тук се изказаха много интересни мисли. Особено ми допадна разсъждението на наш колега, че всички тези технически условия ще подобрят мястото на славянските азбуки в бъдещия свят – не ще го влошат, а ще го подобрят. Това е така дори ако не си служим със съвременните прогностични изследвания, а направим простата съпоставка, че кирилицата поражда Златния век в България и цялата славянска писмена цивилизация, без която днес ние не можем да си представим света. И освен това цикълът, както можете веднага да изчислите, е 1000 години. А този цикъл сам по себе си говори твърде много.

Инж. Петър ЧЕРВЕНДИНЕВ:

ДЖОН АТАНАСОВ РАБОТИ

ВЪРХУ ВСЕОБЩА СВЕТОВНА АЗБУКА

Моето скромно мнение е, че не само кирилица и латиница, но е необходим и трети език – световен, фонетичен, паралелен, т. е. световна паралелна фонетична азбука – идея, която Джон Атанасов съзира през 1943 г., по време на Втората световна война. У него възниква идеята за всеобща, обединяваща световна азбука. И така започва своята дейност по тази тема. След войната продължава да работи върху азбуката, която той вижда не като заместител на други, а като паралелна азбука, която да обедини, да обогати всички световни азбуки с ново качество. И своята работа той продължава до края на дните си. Сам твърди,

че е вложил над 10 000 часа в тази тема. Това е много тежка, сложна задача и не е по силите на обикновените хора да прозрат нейната трудност. Не бихме казали дали е постижима, както са си позволили някои наши сънародници да говорят пред него, че е невъзможно да се реши. Това са толкова сложни и толкова всеобхватни задачи, че те са по силите на малцина.

За съжаление Джон Атанасов вече не е между нас, но неговата идея е предизвикателство преди всичко за младите български учени.

**Доц. г-р Стефан КОЛАРОВ – преподавател
във Великотърновския университет
„Св. Св. Кирил и Методий“:**

**ДА НЕ ПРОИПЯВАМЕ БОГАТСТВОТО,
ДАДЕНО НИ ДАРОМ ОТ БОГА**

Това, което искам да добавя към казаното много интересно, много силно и изповедно от творците, е свързано на пръв поглед с нещо, което изостана от обществения интерес през последните 10–15 години и за което ми напомни моята преподавателска практика, а и някои примери от публичното пространство в последно време. Става въпрос за възпитанието на нашите деца. Всъщност ние каквото и да говорим тук за латиница и кирилица, ако закърмим 5–6-годишно дете с думи и образи, които идват от чужда национална среда и станат символика в детското съзнание, ние ще сме постигнали това, което никой не би могъл да направи, т. е. да обезпаметим нашето дете. И ще ви дам два примера. Единият е от издателската дейност. Единственото издателство, което носи в своето име названието България, е издателство “Егмонт България”. То съчетава името на нашата родина с едно чуждо наименование. То издава литература за деца. Това според мен е пример, достатъчен да събуди много сериозен размисъл. Тоест, кърмата вече е подменена, името България звучи по друг начин; то е придатък към едно голямо издателство, което всяка събота БНР с особена охота предлага на слушателите, то ангажира родители и деца във викторина за всезнайковщина и пр. Технологиията вече е станала част от възпитанието. Тук се крие много опасен прецедент. Защото компютърът наистина е велико изобретение, но емоционалната нагласа, емоционалната култура е нещо съвсем различно. Много бързо децата се научават да играят с мишката, но в тяхното съзнание вече няма Крали Марко, няма “високи, сини планини”, няма “Аз съм българче”. Там има образи и нагласи, които се

натрупват от много ранна възраст – т. е. налага се модерно еничарство с фина, изискана по форма и съдържание насоченост.

Ето го този когнитариат, за който говори Алвин Тофлър. Какво значи когнитариат? Знаещ човек. Но какъв е той? Това е опасно, особено за малки народи, които за съжаление са много податливи на влечение към чуждото, показано от Добри Войников в “Криворазбраната цивилизация”. Ние, българите, сме твърде склонни безкритично да приемаме чуждото. Звучи в нечии уши ретроградно – защо да не го приемем?! Ами има неща, които можем да приемем, но и такива, към които не бива да се приобщаваме. Ние имаме втора национална телевизия, вече и трета. Национална телевизия БТВ изпрати специален кореспондент да направи репортаж за представянето на “Английски рози” от Мадона в Париж. Някой от вас да е видял по БТВ специален акцент върху представянето на книги на акад. Антон Дончев, на Радичков или на Левчев? Няма да видите. Но за Мадона е ефектно. Режисьорите на тази авторка много добре са преценили какво да предложат и – забележете – много скоро тази детска книжка ще излезе и на български език. Не се изненадвайте. Но колко от нашите първоразрядни творци за деца са влезли в училището? Преди десетина години кохортата от новоизлюпени политици и техни душеприказчици побързаха не да се занимават с икономиката, не да преустроят страната в модерен план, а да извадят големи имена от българската литература. По познат маниер гаулайтерски най-напред прочистиха Вапцаров, Георги Караславов, Асен Разцветников от учебните програми... Обезпаметяването го правят не само чужденците. Ние сме го допуснали, ние им даваме това право, т. е. нашата прословута продажност. Винаги е имало някой, който да отвори портите над Янтра, за да пусне турците, или да спори и да насажда фанариотството, срещу което Петко Р. Славейков се бори до края на живота си.

В това виждам смисъла на тази дискусия в Деня на народните будители. Аз дадох примери, които не са свързани с пребиваванията ми в чужбина. Те са от нашата действителност, и то от близките месеци. Геноцидът вече е започнал, но с много по-рафинирани средства. Неотдавна на отчетно-изборното събрание на Съюза на българските писатели Леда Милева – умна жена и сериозен творец, много ясно каза: “Ние много книги, добри или лоши, можем да издадем. Но ако детско-юношеската литература продължава да не се издава, да се замества с чужди образци, ние вече сме загубили националното съзнание и националното виждане за перспектива.” Друг

автор ми каза: “Аз видях в един американски проект към 2025 г. мястото, където се намира България, просто е дадено като част от Балканския полуостров.” Неслучайно американците и техните футуролози така упорито насаждаат тази представа. Не само Алвин Тофлър, ами Джералд Челенте казва, че през XXI век водещият език ще бъде английският; китаецът и полякът ще говорят само на английски. И аз неслучайно започнах с обучението и възпитанието на децата. Сега чета лекции на учители, които изучават чужди езици за чуждестранна детска литература, защото те трябва да преподават чуждия език – английски, френски, немски – на децата чрез тази детска литература. Не съм срещу изучаването на чуждите езици. Но съществува кохортата, която извади големите имена от обучението, както и група дами от Софийския университет, които много услужливо налагат нова критика, нови прочити на български автори и подбират такива творби, в които няма нищо българско или пък от тях могат да се извадят една-две идеи, за да се подчинят на чужди виждания, за да се представи българската литература с няколко равни имена, вписващи се тук-там в националното ни развитие, но като цяло за света ние сме тера инкогнита.

В този смисъл искам да кажа, че спорът за кирилицата и латиницата, колкото и да носи патриотични внушения, почти е безпредметен. Ние трябва да видим каква кърма даваме на българина, и то от най-ранна възраст. Това е проблемът. Надписите по улиците също са проблем. Вафлите и бисквитите, които децата ядат, също са с латински надписи. Но това, което те приемат като емоционална храна, образът, който те запомнят от “Егмонт България”, свободно пренесен на български терен, няма да породи вече нито “Аз съм българче”, нито Вазов – те ще знаят Слави и Мадона. Това е идеалът на новото поколение. И оттук можете да си представите перспективата пред нашата мила татковина през XXI век, ако ние – Колежът по библиотекознание и информационни технологии, Велико-търновският университет, Софийският университет като академични общности – не намерим начин да се върне националното самочувствие. Струва ми се, че голяма част от хората са го загубили. За тях идеалът е добро материално съществуване, забравяйки, че тези, на чиито имена ние се опираме, нито са били богати, нито са били щастливи, нито са имали повече от нас. Напротив – бих казал, че ние в много отношения притежаваме неща, които са ни дадени даром от Бога, но с много голяма лекота ги предлагаме, без дори някой да ни ги иска. Това като вълнения исках да споделя.

Илия ПЕХЛИВАНОВ – писател и публицист, главен редактор на Кирило-Методиевския вестник „За буквите“ („О писменехъ“):

ПРЕДИ ДЕСЕТ ГОДИНИ В ЕВРОПА

ВЛЕЗЕ ЕДНА НОВА АЗБУКА – КИРИЛИЦАТА

Аз само ще съобща онова, което преди десет години не достигна до нас като официална информация. Когато ни приемаха в Съвета на Европа, Карлос Мартинес – заместник-председател, заяви: “Ето, в Европа влиза една нова азбука – кирилицата.” Това го знам от Кукузеловите певци, които отидоха да пеят там. Те очароваха и г-жа Катрин Лаломьер, та тя си наруши протокола, отмени няколко срещи, само за да дойде да ги слуша отново и да потвърди очарованието си от нашето културно наследство. Тук трябва да се има предвид тази последователност, че първо по линията на музиката, на изобразителното изкуство те започват да разбират какво притежаваме ние. За съжаление словото е в най-неизгодната позиция, макар че в Светото Писание е казано: “В начало беше Словото...”

Димитър МЕХОМИЙСКИ – студент от Колежа по библиотекознание и информационни технологии:

ЗА НАШЕТО БЪЛГАРСКО НАЦИОНАЛНО САМОСЪЗНАНИЕ

Много силни неща се казаха тук. Искам да взема отношение по тази част от дискусията, която, ако се отразяваше в медийното пространство, щеше да има силен отзвук. Искам да засегна накратко въпроса за самосъзнанието и учението. Когато работят с компютъра и с електронната поща, децата най-често използват латиницата. Но защо да не използват кирилицата? Много е лесно – натискаш бутон и се променя всичко. Обществеността трябва да помага на студентите и учащите се да формират своето българско национално самосъзнание.

Петър ПАРИЖКОВ: Благодаря на колежата Димитър Мехомийски. С това нашата дискусия приключи, но разговорите ще продължат и в бъдеще. И не само с разговорите, но и със своите тихи духовни подвизи ние ще отстояваме – убеден съм в това – нашата национална самобитност.

Благодаря на всички участници в дискусията.